

การจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา KNOWLEDGE MANAGEMENT IN SECONDARY SCHOOL

อาภามาส นิโกรธา¹

ARPAMAS NIGROTHA

นพดล เจนอักษร²

NAPADOL CHENAKSARA

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบองค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อทราบผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาตัวแปรการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา และยืนยันองค์ประกอบ 3) การสรุปผลการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบยืนยันองค์ประกอบ กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 88 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 264 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ คือ การมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดระบบความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการกำหนดแผนและคู่มือการปฏิบัติในการเรียนรู้ 2) ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง 6 องค์ประกอบ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์

คำสำคัญ : การจัดการความรู้/โรงเรียนมัธยมศึกษา

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The purposes of this research were to determine : 1) the factor of the knowledge management in secondary school, and 2) the result of confirmation of the factors of the knowledge management in secondary school. There were 3 steps of the research procedures, following : 1) study the variable concerning the knowledge management in secondary school, 2) analyze the components of the knowledge management in secondary school, and 3) summarize the research finding. The data was collected by semi-structured interview, questionnaire and components verification form.

The sample of this research consisted of 88 secondary schools under of the Office of Basic Education Commission. The respondent in each school were ; a school director, a deputy school director for academic affairs and a head of subject department, totally 264 respondents. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and Exploratory Factor analysis.

The findings of this research were as follows : 1) The factors of knowledge management in secondary school consist of 6 components as Leadership of school director Knowledge Sharing Knowledge System Knowledge Utilization Knowledge Environment and Defining plan and Work Manual 2) The results of confirmation of the factors of knowledge management in secondary school show that all elements were accuracy, appropriate, possibility, and utility

KEYWORDS : KNOWLEDGE MANAGEMENT / SECONDARY SCHOOL

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) มีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยการพัฒนามาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข จึงมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่าไทยแลนด์ 4.0 ที่ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “value-based economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าวคนไทยในยุค 4.0 ต้องมี

ความสามารถในการสร้างความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ ที่นำมาสร้างเป็นนวัตกรรม สำหรับใช้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้นจะก่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนต่างๆ ที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างทั่วถึง เกิดการขับเคลื่อนทั้งเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขัน และเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสมดุล เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น องค์กรยุคใหม่จะต้องพัฒนาคุณภาพของคนโดยเน้นไปที่การพัฒนาความรู้ เพราะความรู้ถือเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าที่สุดขององค์กร และมีลักษณะเฉพาะโดดเด่นกว่าสินทรัพย์อื่นๆ

ในศตวรรษที่ 21เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงวิทยาการและเทคโนโลยีซึ่งมีความก้าวหน้า และเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจึงมีความจำเป็นต้องปรับการเรียนรู้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้กำหนดให้มีการส่งเสริม และสนับสนุนให้จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล โดยมุ่งพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ดังนั้นประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ปัจจุบันประเทศไทยลงทุนทางด้านการศึกษาค่อนข้างมากซึ่งจะเห็นได้จากการรายงานผลการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2552-2559 สำหรับการพัฒนาผู้เรียนในประเทศ แต่การประเมินสถานการณ์ด้านการศึกษาของประเทศไทยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมต่ำลง ซึ่งจะเห็นได้จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของสถาบันทดสอบแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (สทศ.) ในปีการศึกษา 2560 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 คะแนนเฉลี่ยในแต่ละสาระไม่ถึงร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2561) และการประเมินของ PISA หรือ Programme for international student Assessment ปี 2560 โดยผลการประเมินจัดลำดับคุณภาพในการจัดการศึกษาของอาเซียนของเด็กเยาวชนไทยแย่งซึ่งถูกจัดไว้ในลำดับที่ 8 รองจากกัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งการประเมินของ PISA ล่าสุดปี 2560 ได้จัดคะแนนประเทศไทยไว้ค่อนข้างต่ำ การแก้ไขปรับปรุงจึงเป็นเรื่องรีบด่วน (สยามรัฐ, 2560) อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนและครูขาด

ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการวิจัย ขาดการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาด้านฝึกอบรม พัฒนาศักยภาพในการวิจัย งบประมาณ และการเผยแพร่การให้แนะนำช่วยเหลือ นอกจากนั้นสถานศึกษามีข้อมูลจำนวนมาก มีบุคลากรจำนวนมากที่มีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย แต่ขาดการจัดการข้อมูลสารสนเทศต่างๆ รวมทั้งความรู้อันเป็นประสบการณ์ในตัวบุคลากรอย่างเป็นระบบ ประกอบ

กับในปัจจุบันโลกอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคไร้พรมแดน การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ที่มีอยู่อาจจะล้าสมัยไปอย่างรวดเร็ว จะต้องแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาทดแทนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งความซับซ้อนยังเป็นปัญหาในการบริหารจัดการหรือดำเนินการขององค์กร จำเป็นต้องมีการพัฒนาองค์กรในทุกๆ ด้าน ดังนั้น องค์กรต้องมีการเก็บรวบรวมประสบการณ์ เก็บความรู้ และจัดการความรู้ที่เรียกว่า การจัดการความรู้ (knowledge management) โดยมีการจัดการกับฐานความรู้ (knowledge base) สามารถสะสมและรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ และนำความรู้มาแบ่งปันให้กับทุกคนในองค์กร (ธีระ รุญเจริญ, 2555)

ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นบุคลากรหลักของโรงเรียนจะต้องหาแนวทางเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานและเป็นไปตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การจัดและการบริหารสถานศึกษาที่ดี

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และเพิ่มความสามารถในการ

แข่งขันให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบองค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. เพื่อทราบผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับข้อคำถามของการวิจัยผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นพหุองค์ประกอบ

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยเตรียมโครงการวิจัยอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีวิจัย โดยการศึกษา และค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสารทางวิชาการ บทความงานวิจัย คุชชินีพนธ์ทั้งใน และต่างประเทศ และวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อนำมาจัดทำโครงการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีตามกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือ นำเครื่องมือไปทดลองใช้

(try out) ปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือ นำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล แปรผล แล้วยืนยันผลการวิเคราะห์

ขั้นที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

การรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจัดทำเป็น การรายงานผลการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ จัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอรายงานการวิจัยต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อพิจารณาขออนุมัติสำเร็จการศึกษา และเผยแพร่ผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการหรือตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐานและตัวแปรศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรพื้นฐาน คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน

2. แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) องค์ประกอบของการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า rating scale 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's rating scale) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปร ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

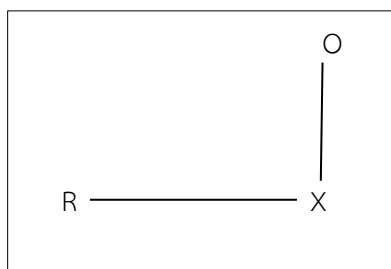
ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

3. แบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อยืนยันองค์ประกอบ ซึ่งผู้วิจัยใช้สอบถามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาประเด็นด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ การวิพากษ์ เพื่อปรับปรุงให้ได้แนวทางการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ระเบียบวิธีการวิจัย

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีแผนแบบการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวศึกษาสภาวะการณ์ไม่มีการทดลอง (the one-shot, non-experimental case study design) ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนแบบการวิจัย

เมื่อ R หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม
X หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษา
O หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 42 เขต มีจำนวนโรงเรียน ทั้งหมด 2,361 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 96 โรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% และสุ่มตัวอย่างแบบ แบ่งประเภท (stratified random sampling)

2. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการ โรงเรียน 2) รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ และ 3) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 288 คน

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยมี ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร วรรณกรรมที่ เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการ จัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา แล้วนำผล การศึกษามาสังเคราะห์เป็นเครื่องมือวิจัยฉบับร่างภายใต้ คำแนะนำของคณะกรรมการ (exploratory factor analysis:EFA) สก๊ต ด้วยเทคนิคการผู้ควบคุม

วิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้อง และเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยนำ เครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงเชิงเนื้อหา และสำนวนภาษาแล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องตาม วัตถุประสงค์ (index of item objective congruence : IOC)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 โรงเรียนโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการ โรงเรียนจำนวน 1 คน 2) รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหาร วิชาการ จำนวน 1 คน และ 3) หัวหน้ากลุ่มสาระการ เรียนรู้ จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 36 คน แล้ว นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาหาความเชื่อมั่นตาม วิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) ซึ่งมีค่า 0.980

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วย ตนเอง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยการส่ง แบบสอบถามทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับและ ขอรับแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์ เมื่อรับ แบบสอบถามทั้งหมดกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของ แบบสอบถาม
2. นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณทางสถิติ
3. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจวิเคราะห์ องค์ประกอบหลัก (principal component analysis: PCA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. วิเคราะห์ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและข้อคำถามในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐานใช้การคำนวณความถี่(frequency) ร้อยละ (percentage) มัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis: EFA) ด้วยวิธีการสกัดปัจจัย (principal component analysis: PCA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อให้ได้องค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัศึกษามี 6 องค์ประกอบ คือ 1) การมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การจัดระบบความรู้ 4) การนำความรู้ไปใช้ 5) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และ 6) การกำหนดแผนและคู่มือการปฏิบัติในการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร (leadership of school director) ประกอบด้วย 20 ตัวแปร คือ 1) ผู้บริหารเป็นผู้ริเริ่มกระบวนการจัดการความรู้ในโรงเรียน 2) ผู้บริหารมีบทบาทในการโน้มน้าวชักจูง เชิญชวนบุคลากรให้ร่วมมือดำเนินการจัดการ

ความรู้ 3) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ และคอยกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4) ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน และให้กำลังใจแก่ครู 5) ผู้บริหารสร้างสภาพแวดล้อมให้ครูได้สร้างองค์ความรู้ 6) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างของความมุ่งมั่นผูกพันต่อการเรียนรู้ 7) ผู้บริหารและครูกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้อย่างชัดเจนและปฏิบัติได้จริง 8) ผู้บริหารสร้างผู้นำการจัดการความรู้ 9) ผู้บริหารจัดหาบุคลากรที่มีความเหมาะสมสำหรับโครงการ 10) ผู้บริหารและครูสร้างวัฒนธรรมการจัดการความรู้ให้อยู่ในระบบการทำงานปกติ 11) ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ในโรงเรียน 12) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการความรู้ 13) ผู้บริหารและครูสร้างวัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนความรู้ 14) ผู้บริหารสร้างจริยธรรมให้กับบุคลากรในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ 15) ผู้บริหารส่งเสริมทักษะความชำนาญเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน 16) ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรแบ่งปันความรู้ให้กับผู้ร่วมงานแต่ละกลุ่มงาน 17) ผู้บริหารสร้างทีมงานสร้างสรรค์ 18) ผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร 19) ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน และ 20) ผู้บริหารชมเชยหรือให้รางวัลบุคลากรที่สามารถบริหารจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (knowledge sharing) ประกอบด้วย 19 ตัวแปร คือ 1) ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ 2) ครูแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่นๆ หรือการทำงานอย่างใกล้ชิดกับผู้เชี่ยวชาญ 3) ครูสนทนาทางวิชาการร่วมกัน เพื่อจัดทำข้อมูลเอกสาร คู่มือและบทเรียน 4) ครูแก้ปัญหการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ 5) ครูเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงาน 6) ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รู้ในองค์กร 7) ครู

ใช้กระบวนการที่หลากหลายในการแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น PLC, focus group 8) ครูมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพ 9) ครูแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ 10) ครูสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 11) ครูศึกษาตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ 12) ครูเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรมทางวิชาการ เช่น การวิจัยในชั้นเรียน 13) ครูถอดบทเรียนจากประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ การเข้าร่วมอบรม การบรรยาย และการนำเสนอผลงาน 14) ครูแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลเป็นความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร 15) ครูคัดเลือกความรู้ที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ในโรงเรียน 16) ครูแนะนำวิธีการเข้าถึงความรู้แก่ผู้ร่วมงานในโรงเรียน 17) ครูปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง 18) ครูเรียนรู้จากการลงมือทำ และมีการแก้ไขข้อผิดพลาดในระหว่างการทำงาน และ 19) ครูสังเคราะห์ วิเคราะห์ กลั่นกรององค์ความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เข้าถึงความรู้แก่ผู้ร่วมงานในโรงเรียน 17) ครูปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง 18) ครูเรียนรู้จากการลงมือทำ และมีการแก้ไขข้อผิดพลาดในระหว่างการทำงาน และ 19) ครูสังเคราะห์ วิเคราะห์ กลั่นกรององค์ความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบที่ 3 การจัดระบบความรู้ (knowledge system) ประกอบด้วย 14 ตัวแปร คือ 1) ครูสร้างฐานข้อมูลแบบออนไลน์ที่ฝ่ายต่างๆ สามารถใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลา 2) ครูนำความรู้จากการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆ มาประมวลความรู้เพื่อจัดเก็บเป็นฐานข้อมูล 3) ผู้บริหารกำหนดแนวทางในการกลั่นกรอง คัดสรรความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงาน 4) ผู้บริหารสร้างแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวมความรู้อย่างชัดเจน 5) โรงเรียนจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นรายบุคคล 6) ผู้บริหารสร้างสรรค์ พัฒนาและมีการบริหารคลังสมอง 7) โรงเรียนสร้างระบบคลังสมองทางความรู้ที่ครอบคลุมใน

ทุกศาสตร์ 8) ครูเก็บรวบรวม และการถ่ายทอดความรู้ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ 9) โรงเรียนจัดหมวดหมู่ความรู้ให้มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน 10) โรงเรียนจัดเก็บความรู้ไว้ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น สื่อมัลติมีเดีย 11) ครูรวบรวมความรู้เพื่อใช้แก้ปัญหาภายในโรงเรียน 12) ครูทุกคนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ 13) ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกลั่นกรองความรู้ และปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัย และ 14) โรงเรียนรวบรวมความรู้และทักษะจากการปฏิบัติงานของแต่ละคน

องค์ประกอบที่ 4 การนำความรู้ไปใช้ (knowledge utilization) ประกอบด้วย 9 ตัวแปร คือ 1) ครูนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข และทำการเผยแพร่ผลงาน 2) โรงเรียนจัดนิทรรศการทาง วิชาการเพื่อเผยแพร่ความรู้และผลงาน 3) โรงเรียนประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ใหม่ให้บุคลากรได้รับรู้ 4) ครูเผยแพร่ผลงานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 5) ครูเผยแพร่ผลงานในระดับองค์กร 6) ครูนำผลการนิเทศมาพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ 7) ครูนำความรู้มาปรับปรุงการทำงาน 8) ครูนำความรู้มาศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ปัจจัยสู่ความสำเร็จ พบว่า สิ่งสำคัญทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งผู้นำในองค์กรต้องเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ ที่กระตุ้นให้ทุกคนในองค์กรเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เมื่อทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสิ่งที่ตามมาคือ ผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับภูวนาท มูลเขียน (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้เพื่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การพัฒนาการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประสบความสำเร็จนั้นเกิดจากภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานอกจากนี้ไค หวิน ชู (Kai Wing Chu, 2016) ได้ศึกษาเรื่อง Leading knowledge management in a secondary school พบว่า ผู้บริหาร

ต้องเป็นผู้ริเริ่มการจัดการความรู้ในโรงเรียน และมีภาวะผู้นำในการผลักดันกระบวนการจัดการความรู้

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (leadership of school director) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 มี 20 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.564 - 0.772 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 22.480 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 17.427 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 17.427 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 20 ตัวแปร ในองค์ประกอบที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการ ซึ่งคอยสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ คอยดูแลเอาใจใส่ทุกคนเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดี ประพฤติตนในทางที่จะทำให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจจากภายในในการปฏิบัติงานร่วมกัน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะทำให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติงานด้วยความยินดีและทุ่มเท มีความมั่นใจในการเอาชนะอุปสรรคต่างๆ รู้จักวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความศรัทธา เกิดความสามัคคี และมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ทราบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ และทราบปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ และวางแผนให้มีความเหมาะสมในการดำเนินการต่อไป สนับสนุนด้วยงานวิจัยของ กัลยารัตน์ ชีระธนะชัยกุล (2557) ได้

องค์ประกอบที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (knowledge sharing) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ

เป็นอันดับ 2 มี 19 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.551 - 0.725 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 16.291 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 12.629 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 30.055 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 19 ตัวแปร ในองค์ประกอบที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้ถ่ายทอด ส่งผ่านความรู้ ประสบการณ์ จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งที่มีต้นทุนความรู้ไม่เท่ากัน โดยต้องอาศัยองค์ความรู้ซึ่งมาจากผู้เชี่ยวชาญ ประสบการณ์ที่ฝังอยู่ในคน (tacit knowledge) และแรงจูงใจที่เกิดจากการต้องการแบ่งปันความรู้ให้ผู้อื่นในลักษณะที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดการหมุนเวียนความรู้ และก่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในองค์กรอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงสามารถนำความรู้ที่ได้ไปแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารควรมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ภายในองค์กรที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บล็อก ซึ่งสามารถตอบสนองในเรื่องเวลา และสถานที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สนับสนุนด้วยงานวิจัยของชิลัง ลี และคณะ (Chi-Lung LEE and Others, 2010) ได้ ศี ก ษ า ร ี อ ง A process-based knowledge management system for school : A case study in Taiwan พบว่า การจัดการความรู้ในโรงเรียนด้วยการผสมผสานความรู้ และมีการแบ่งปันความรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรจะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร และสอดคล้องกับแนวโน้มงานวิจัย (2551) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ที่มีอยู่ของแต่ละคน

มาเล่าสู่กันฟังด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ทราบถึงวิธีการของคนอื่นที่สามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ ซึ่งอาจเป็นคนภายในหรือภายนอกโรงเรียนที่มีความรู้และความชำนาญในเรื่องนั้นๆ เพื่อจะนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของตน อันจะทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจกัน มีความร่วมมือ และมีความสัมพันธ์กันมากขึ้นไม่เกิดความเบียดเบียนในการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบที่ 3 การจัดระบบความรู้ (knowledge system) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 มี 14 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.556 - 0.707 มีความแปรปรวน (% of variance) 9.217 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 39.273 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 14 ตัวแปรในองค์ประกอบที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลังจากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละครั้งเสร็จสิ้นลง การจัดระบบความรู้ขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่อย่างเหมาะสมต่อการใช้งานของบุคลากรจะช่วยให้ทุกคนสามารถนำความรู้ที่ตรงกับความต้องการมาใช้ในการทำงาน หรือแก้ปัญหาในขณะปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว และเกิดผลดี ซึ่งการจัดการฐานความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรด้วยการรวบรวม จัดเก็บ และจัดหมวดหมู่ความรู้อย่างเป็นระบบ มีการกลั่นกรอง ปรับปรุงองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยจะทำให้มีความทันสมัย และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งสอดคล้องกับโมส โปเซียรี และคณะ (Mose L. Bosieri and Others, 2013) ได้ศึกษาเรื่อง Evaluation of role of knowledge management on performance of secondary schools in Kikuyu District, Kiambu County พบว่าการสร้างระบบและจัดระบบสำหรับเก็บข้อมูลในโรงเรียนจะช่วยแบ่งปันความรู้ และเกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนด้วยงานวิจัยของดริณ

ภพ เพียรจัด (2556) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนเครือข่ายระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของขั้นตอนจัดเก็บความรู้ คือ การมีแหล่งจัดเก็บความรู้ที่สมาชิกชุมชนนักปฏิบัติเข้าถึงความรู้ได้ตลอดเวลาเพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดความสะดวกในการใช้ความรู้ต่างๆ และมีแหล่งจัดเก็บความรู้ที่ทำให้ผู้ต้องการความรู้ค้นหาความรู้ได้อย่างง่ายดาย มีการจัดเป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการค้นหา และอุดมรัตน์ จรัสศรี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่าโรงเรียนควรมีการจัดทำคลังความรู้ของครูไว้ในรูปแบบของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการค้นหาและการเข้าถึงข้อมูล

องค์ประกอบที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (knowledge sharing) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 มี 9 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.592 - 0.724 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 10.341 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 8.016 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 47.289 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 9 ตัวแปร ในองค์ประกอบที่ 4 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำความรู้ที่มีอยู่ในตัวครู (tacit knowledge) มาถ่ายทอด บอกเล่า แลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือเผยแพร่ให้กับบุคลากรในองค์กรเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับบุคคล การเรียนรู้เป็นทีมทำให้เกิดการหมุนเวียนความรู้ และการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับสมลักษณ์ มธุรสสุวรรณ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลกรุงเทพฯ พบว่า ครูสามารถนำความรู้ใหม่ๆ ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง การดำเนินงาน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และสวนดี นานอน (2554) ได้ศึกษาเรื่อง

การจัดการความรู้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 14 จังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการความรู้ ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายผู้สอนที่เป็นครูหัวหน้าวิชาการในโรงเรียน มีความเห็นว่า ขั้นตอนการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในสถานศึกษามากที่สุด คือ การนำความรู้ไปใช้และสอดคล้องกับขนัญชีดา ม่วงทอง (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงปรากฏการณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนควรมีการสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์และความรู้สึกและบรรยากาศการทำงานภายในโรงเรียนมีลักษณะเป็นเพื่อนร่วมงานมากกว่าการเคารพเชื่อฟัง

องค์ประกอบที่ 5 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้(knowledge environment)เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 มี 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.554 - 0.611 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 4.537 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 3.517 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 50.806 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร ในองค์ประกอบที่ 5 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งผู้บริหารควรสนับสนุน ส่งเสริมบรรยากาศของการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาโดยอาศัย 1) บุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีทักษะสำหรับการทำงานหรือนำประสบการณ์จากการได้ลงมือปฏิบัติจริงมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่บุคลากรที่ต้องการรับความรู้วิธีการทำงานที่ดี ซึ่งพร้อมที่จะแบ่งปันความรู้และ

แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน 2) สถานที่และบรรยากาศที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มคนที่ต้องสนทนาปรึกษา วิเคราะห์ปัญหา แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสบายใจ ซึ่งการได้คุยกันในบรรยากาศที่ผ่อนคลายจะทำให้บุคลากรเกิดความคิดได้ดี และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ทำให้การแบ่งปันความรู้ทำได้ง่ายขึ้น เช่น กระดานสำหรับเขียน คอมพิวเตอร์สำหรับสรุป การจัดเก็บข้อมูล การแบ่งปัน หรือการส่งต่อข้อมูลที่ได้ นอกจากนี้บรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรมีการใช้เหตุผลในการประชุม และผู้บริหารมีความเป็นกัลยาณมิตรมากกว่าการบังคับบัญชา ซึ่งเซนจ์ (Senge, 1990) ได้ กล่าวว่า บรรยากาศในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ และง่ายต่อการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการความรู้ของบุคลากรในองค์กร การพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมากทำให้เกิดรายละเอียดที่พร้อมจะนำไปสู่การปฏิบัติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธรัตน์ ระวังพงษ์ (2557) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารการคงสภาพของสถานศึกษาดีเด่น พบว่า การปฏิบัติงานตามแผนงานขององค์กรมีความสำคัญที่สุด เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษามีกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์เป็นของตนเอง ซึ่งการกำหนดภารกิจและจุดประสงค์ มีแผนงานทั้งแผนระยะสั้น ระยะกลาง และแผนระยะยาว และปฏิบัติตามแผนงาน วางแผนจัดทำโครงการโดยใช้วิสัยทัศน์เป็นตัวกำหนด ดำเนินโครงการตามปฏิทินการปฏิบัติงาน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้รับการยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน

องค์ประกอบที่ 6 การกำหนดแผนและคู่มือการปฏิบัติในการเรียนรู้ (Defining plan and Work Manual)

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 6 มี 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.557 - 0.743 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 3.849 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 2.984 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 53.790 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร ในองค์ประกอบที่ 6 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การกำหนดแผน เป็นกระบวนการสำคัญสำหรับการบริหารจัดการภายในองค์กรซึ่งกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อให้รู้แนวทางการดำเนินงานขององค์กร โดยครอบคลุมภาระงานทุกด้านสำหรับวางแผนในระยะสั้น ระยะกลาง หรือในระยะยาว ซึ่งใช้กำหนดเป้าหมาย วิธีการ การแก้ปัญหาในระหว่างการทำงานเพื่อให้ดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับเดมมิ่ง (Deming, 1986) ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA โดยกล่าวว่า การวางแผน (Plan - P) เป็นขั้นตอนการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การแก้ปัญหา และการวางแผนสำหรับการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน ซึ่งการวางแผนจะช่วยให้ภายในโรงเรียนได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานโดยใช้สติปัญญาอย่างสร้างสรรค์สร้างความสมดุลในการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ ทั้งด้านเทคโนโลยี เทคนิควิธี สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยี และบุคลากรของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มีความเข้มแข็ง นำพาโรงเรียนและบุคลากรของโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการจัดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. โรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาการจัดการความรู้ อย่างเป็นระบบและขั้นตอนที่ชัดเจน กำหนดปัจจัยสนับสนุนให้เพียงพอและต่อเนื่อง

2. ผู้อำนวยการโรงเรียนสร้างความเข้าใจให้กับทีมงานในการขับเคลื่อนและสมาชิกภายในองค์กรให้ทราบกระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรโดยทั่วกัน และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน

3. ผู้อำนวยการโรงเรียนและทีมงานต้องเป็นผู้นำและสนับสนุนให้เกิดการจัดการความรู้อย่างเต็มที่ มีความเข้าใจการดำเนินงานร่วมกันกับครูและบุคลากร และมองเห็นภาวะผู้นำของตนเองอย่างจริงจัง

4. ผู้อำนวยการโรงเรียนควรนำองค์ประกอบ การจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้จริง ประกอบด้วย 1) การมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การจัดระบบความรู้ 4) การนำความรู้ไปใช้ 5) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และ 6) การกำหนดแผนและคู่มือการปฏิบัติในการเรียนรู้คน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

5. โรงเรียนควรมีการจัดทำแผนหรือคู่มือปฏิบัติเพื่อเป็นชุดความรู้ให้กับบุคลากรที่มีการผลิตเปลี่ยนในองค์กรได้ศึกษา และมีการเสริมพลังอำนาจ (empowerment) เพื่อให้บุคลากรในองค์กรเกิดวัฒนธรรมการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง

6. ผู้อำนวยการโรงเรียน ประเมินผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

6.1 ประเมินสภาพความพร้อมก่อนดำเนินการ

6.2 ประเมินผลสำเร็จ/สภาพปัญหาระหว่างดำเนินงานในทุกขั้นตอนและกิจกรรม

6.3 ประเมินผลสำเร็จในภาพรวมของการดำเนินงานในโครงการจัดการความรู้ในองค์กรนั้นๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน เพื่อวิเคราะห์หาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด (best practice)

3. ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

4. ควรศึกษาการนำองค์ประกอบการจัดการความรู้ไปปฏิบัติจริงในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันตามขนาดและบริบทของโรงเรียน

5. ควรศึกษาภาวะผู้นำที่จะขับเคลื่อนการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล. (2557) “การจัดการความรู้ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ.” **ปัญญาภิวัฒน์** 5, พิเศษ (พฤษภาคม): 134-142.

“การจัดการศึกษาท้องถิ่น ตอนที่ 4 : สาเหตุพัฒนาการศึกษา.” **สยามรัฐ** (29 มิถุนายน 2560) เข้าถึงเมื่อ 15 กรกฎาคม 2560.

เข้าถึงได้จาก : http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49124&Key=news_research

แก้วเวียง นานาผล. (2551) “การพัฒนาตัวแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชนัญชิตา ม่วงทอง. (2559) “ความสัมพันธ์เชิงปรากฏการณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.” ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐธินัน ระวิพงษ์. (2557) “กลยุทธ์การบริหารการคงสภาพของสถานศึกษาดีเด่น.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธีระ รุญเจริญ. (2555) **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

ภูวนาท มูลเขียน. (2553) “การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้เพื่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.” วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). **สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้น ม.3 ปีการศึกษา 2560**. เข้าถึงเมื่อ 15 กันยายน 2561. เข้าถึงได้จาก

http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/PDF/Summary_ONETM3_2560.pdf

_____. **สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้น ม.6 ปีการศึกษา 2560**. เข้าถึงเมื่อ 15 กันยายน 2561. เข้าถึงได้จาก http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/PDF/Summary_ONETM6_2560.pdf

-
- สมลักษณ์ มธุรสสุวรรณ. (2553) “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนสังกัดสภามณฑล กรุงเทพฯ.”
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สวนดี นานอน. (2554) “การจัดการความรู้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 14 จังหวัด
ภาคใต้.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- อุดมรัตน์ จรัสศรี. (2560) “การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของครูโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง,”
วิทยาลัยดุสิตธานี 11, 3 (กันยายน - ธันวาคม)

- Bosieri, Mose L. (2013) “Evaluation of role of Knowledge management on performance of
secondaryschools in Kikuyu District, Kiambu County.” **Prime Journal of Social Science** 2.
(October): 464-473.
- Chu, Kai-wing. (2016) “Leading knowledge management in a secondary school.” **Journal of
Knowledge Management** 20, 5 (July): 1104-1147.
- Deming, William E. (1986) **Out of the Crisis**. Massachusetts: The MIT Press.
- LEE, Chi-Lung, and Others. (2010) “A process- based knowledgemanagement system for school :A
case study in Taiwan.” **TOJE : The Turkish Online Journal ofEducational Technology** 9, 4
(October): 10-21.
- Senge, Peter M. (1990) **The Fifth Discipline: The Art and Practice of the LearningOrganization**.
London: Century Press.